Gård&Djurhälsan

FRISKA DJUR GER VÄLMÅENDE GÅRDAR

FarmStat-rapporten 2021

FRISKA DJUR GER VÄLMÅENDE GÅRDAR

Gård&Djurhälsan

FRISKA DJUR GER VÄLMÅENDE GÅRDAR

Inledning

Inom ramen för projektet FarmStat, som finansieras av medel från Jordbruksverket, har Gård & Djurhälsan för första gången sammanställt information kring hälsoläge och produktionsresultat i den svenska gris-, nöt- och lammproduktionen. FarmStat planeras som ett flerårigt projekt och avsikten är att under kommande år utvidga och fördjupa informationen.

Gård & Djurhälsan Sverige AB är ett rådgivningsföretag som arbetar för ett bibehållet gott hälsoläge och god djurvälfärd i en effektiv och lönsam gris-, får- och nötköttsproduktion. Vårt motto är: friska djur ger välmående gårdar. Friska djur är en viktig grundförutsättning för en lönsam och konkurrenskraftig produktion. God djurhälsa är dessutom en viktig del av en hög djurvälfärd.

Bakom den goda djurhälsan i svenska besättningar ligger ett mångårigt arbete där många aktörer tillsammans arbetat långsiktigt i vad som kallas den svenska modellen. För att objektivt kunna visa god djurhälsa och hög produktivitet behövs objektiva kriterier att redovisa. Inom FarmStat har vi baserat sammanställningarna på både underlag från slaktade djur, produktionsuppföljningsprogram, veterinärjournaler och från provtagningsresultat. En viktig del i det svenska hälsoläget är även sjukdomsövervakning och sjukdomskontroll, där Gård & Djurhälsan ansvarar för ett flertal program.

Arbetet kring hälsa och produktion inom Gård & Djurhälsan genomförs även i form av utvecklingsprojekt och genom kunskapsförmedling. Arbetet bedrivs då ofta i samarbete med myndigheter och forskningsaktörer och varje år publiceras ett antal arbeten där vi medverkar.

Statistiken ska vara transparent och av värde för branschen. Innehållet i rapporten är därför framtaget i dialog med branschorganisationerna för gris, nötkött och får och med LRF.

SVA har varit dialogpartner eftersom det finns beröringspunkter med det europeiska projektet Decide som handlar om datadriven kontroll och prioritering av icke EU-reglerade smittsamma djursjukdomar, och SVA har även varit en resurs avseende statistisk metodik.

Parasitläget hos svenska får

Bakgrund

Kontroll av endoparasiter är en viktig del av rådgivningen i fårbesättningar. Gård & Djurhälsan har under lång tid utvecklat en rådgivningsmodell som bygger på träckprovsanalyser som grund för beslut om strategier och avmaskningar i den enskilda besättningen.

För kunder hos Gård & Djurhälsan som skickar in träckprover för parasitundersökning hos Vidilab sänds resultatet digitalt som en textfil till Gård & Djurhälsans journalsystem. Rådgivande veterinärer kan se svaret och använda som underlag för rådgivning. Alla analyssvar lagras i en databas och från denna har informationen för 2021 exporterats för bearbetning. I sammanställningen ingår även ett mindre antal prov från getter. Alla resultat hanteras anonymt med hänsyn till skydd av personuppgifter.

Resultat

I data fanns totalt 7 909 provsvar från 1 541 unika produktionsplatsnummer. 2021 fanns enligt statistik från Jordbruksverket knappt 8 500 besättningar med får i Sverige. Grundanalys för parasiter omfattar rundmaskar i mage och tarm samt bandmask. Efter förfrågan analyseras även leverflundror och lungmask. Alla prover har inte analyserats för alla parasiter.

Tabell 1. Förteckning över parasiter

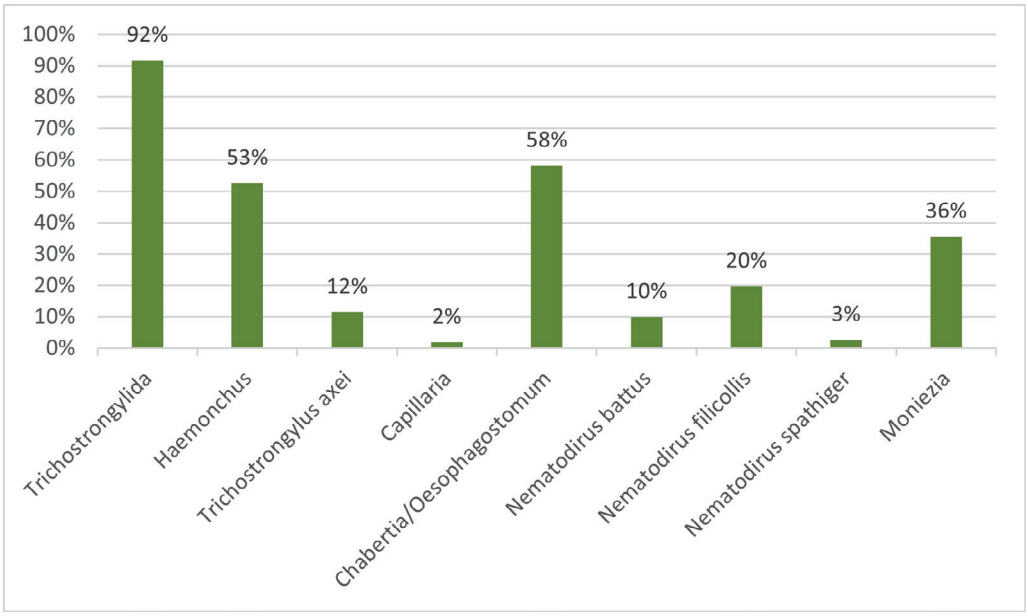
Parasit	Svensk benämning
Trichostrongylida	Rundmaskar
Haemonchus	Stora magmasken
Trichostrongylus axei	Liten mag-/tarmmask
Capillaria	Hårmask
Chabertia/Oesophagostomum	Tjocktarmsmask
Nematodirus battus	Tunnhalsad tarmmask
Nematodirus filicollis	Tunnhalsad tarmmask
Nematodirus spathiger	Tunnhalsad tarmmask
Moniezia	Bandmask
Fasciola hepatica	Stora leverflundran
Dicrocoelium dendriticum	Lilla leverflundran
Dictyocaulus filaria	Stora lungmasken
Muellerius	Lilla lungmasken
Protostrongylus rufes	Mellanstora lungmasken

Endoparasiter sprids på betet och därför sker en stor andel av provtagningarna under sommarhalvåret. Drygt hälften av alla provtagningar gjordes under kvartal 2, inför betessläpp (4 232 prover).

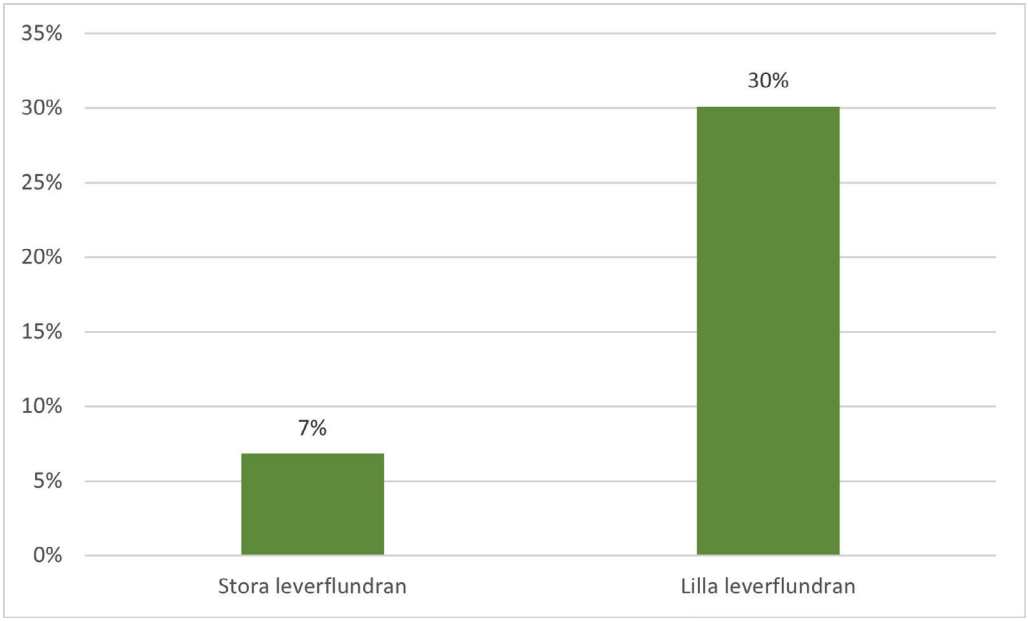
Förekomst av parasitägg (minst 50 EPG eller positiv odling för Haemonchus) sågs i mer än 90 % av alla besättningar. Bland de mer sjukdomsframkallande parasitarterna hos får (Haemonchus, Trichostrongylus axei, Nematodirus battus och stora leverflundran) är Haemonchus vanligast och påvisades i mer än hälften av besättningarna någon gång under 2021.

Vissa typer av parasiter är vanligt förekommande, men ger inga eller lindriga effekter på de infekterade djuren. Hit hör till exempel Capillaria, Chabertia/Oesophagostomum, Monezia, lilla leverflundran och lungmaskarna Muellerius och Protostrongylus .

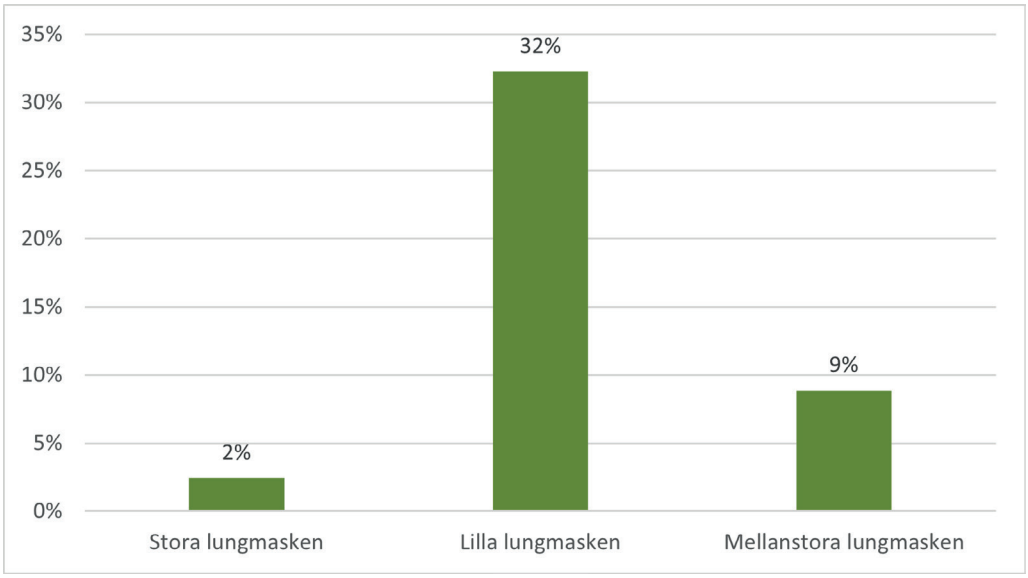

Figur 1. Andel besättningar med förekomst av parasiter (Haemonchus 1 539 besättningar, övriga 1 541)

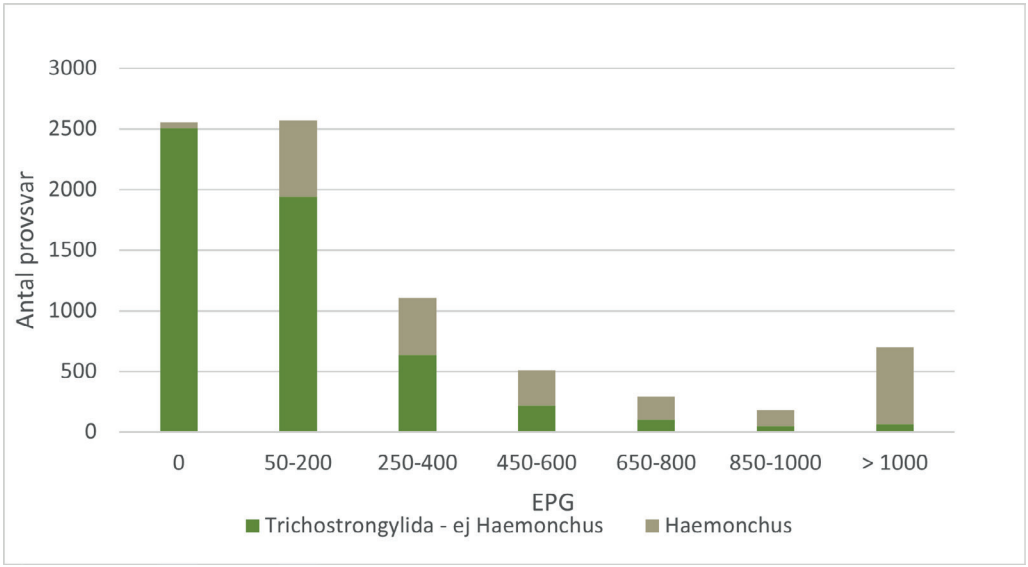
Figur 2. Andel besättningar med förekomst av leverflundra (176 besättningar)

Figur 3. Andel besättningar med förekomst av lungmask (124 besättningar)

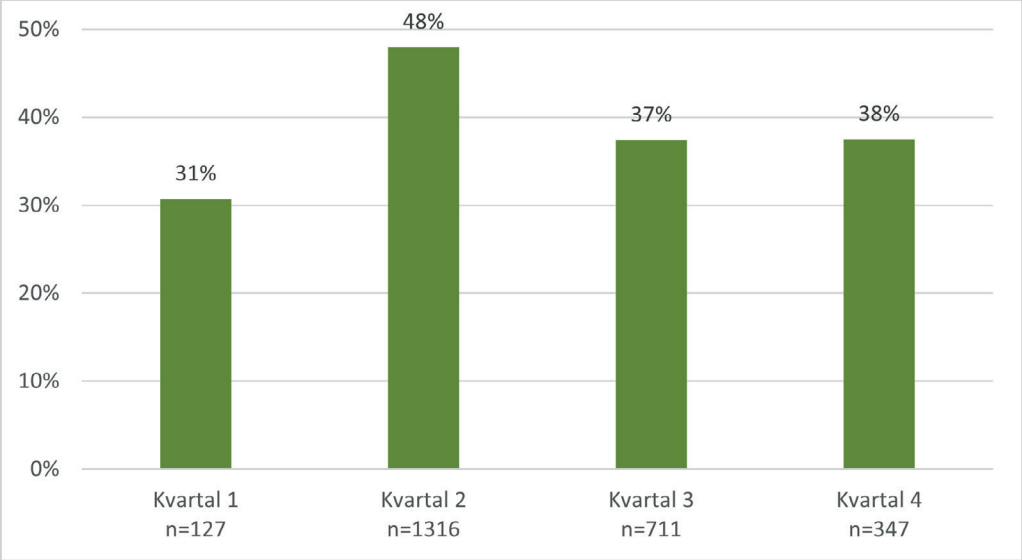
Mängden parasitägg i proven varierar kraftigt och ett högt äggtal kan indikera en hög parasitbelastning. Redan vid ett äggtal runt 450 EPG är mer än 50% av proverna positiva för Haemonchus och andelen ökar med ökande äggtal. Höga äggtal vid förekomst av Haemonchus är förväntat eftersom varje parasithona producerar fler ägg än parasithonor av andra arter.

Figur 4. Antal provsvar fördelat på äggtal

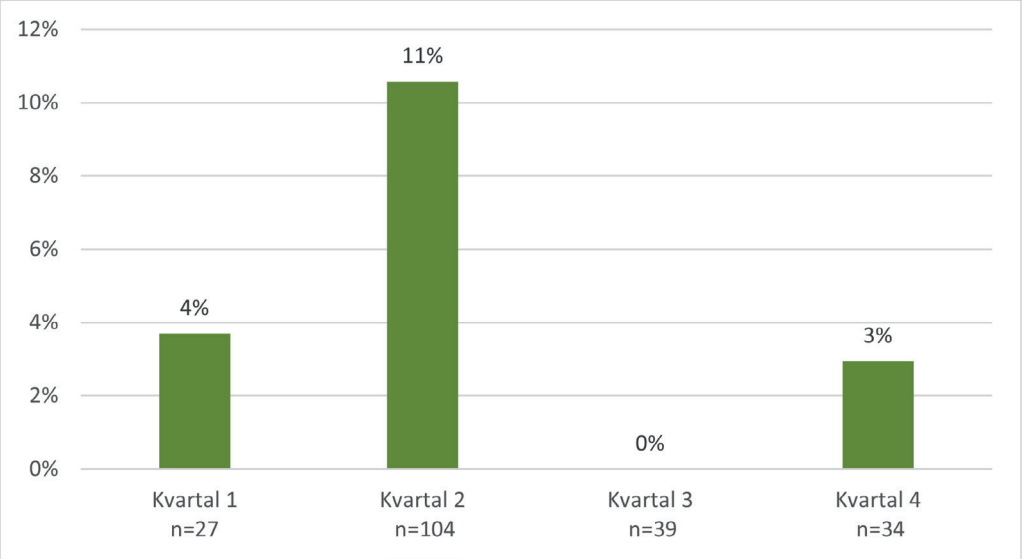
Variation över året

Eftersom livscykeln skiljer sig mellan parasiterna kan förekomsten av ägg i träcken variera mellan olika parasiter över tid på året. Haemonchus är en parasit som förekommer i träckprover i en stor andel av proverna oavsett när på året de tas.

Figur 5. Andel besättningar med Haemonchus förekomst per kvartal.
Antal besättningar som beräkningen baseras på anges som n

Stora leverflundrans livscykel ser annorlunda ut och djur smittas framför allt under andra halvan av betessäsongen. Sedan dröjer det ytterligare cirka 10 veckor innan ägg börjar utskiljas med träcken. En smitta på betet syns alltså i träckprover först sent på hösten eller under vintern. Djur som infekteras behåller smittan under lång tid och vid provtagning under vinter och vår året därpå kan parasiten fortfarande påvisas.

Figur 6. Andel besättningar med förekomst av stora leverflundran per kvartal.
Antal besättningar som beräkningen baseras på anges som n

Regionala skillnader

Förekomsten av parasiter varierar regionalt. I Gård & Djurhälsans resultat har stora lungmasken under 2021 endast hittats hos får på Gotland. Stora leverflundran har enbart påvisats i västra och sydvästra Sverige. Nematodirus battus har en högre förekomst i västra och sydvästra Sverige och ovanlig på Gotland. Förekomsten av Haemonchus varierar också regionalt men inte lika mycket, utan finns i besättningar i hela landet.

Tabell 2. Förekomst av parasiter fördelat på regioner i Sverige 2021. Antal besättningar som beräkningen baseras på anges som n.

	Syd-väst	Syd-öst	Västra Götaland	Gotland	Norrland	Mellan-sverige
Stor a lungmasken	0% (n=13)	0% (n=11)	0% (n=16)	13% (n=24)	0% (n=18)	0% (n=42)
Stora leverflundran	7% (n=27)	0% (n=18)	16% (n=61)	0% (n=12)	0% (n=18)	0% (n=40)
Nematodirus battus	23% (n=210)	8% (n=255)	20% (n=323)	1% (n=121)	2% (n=181)	4% (n=451)
Haemonchus	72% (n=210)	60% (n=254)	63% (n=323)	29% (n=121)	36% (n=181)	45% (n=450)

Kvalitetsutfall får och lamm vid slakt

Bakgrund

Vid slakt av får och lamm vägs slaktkropparna och klassificeras med avseende på formklass och fettgrupp. Klassificeringen utförs av en behörig klassificerare. Alla resultat rapporteras in till Jordbruksverket som sedan räknar om formklass och fettgrupp till siffror från 1 till 15. För formklass är P- översatt till siffran 1 och E+ till 15, för fettgrupp är 1- översatt till 1 och 5+ till 15. De anonyma resultaten har sammanställts av Gård & Djurhälsan.

Resultat

De 30 055 får som slaktats under 2021 vägde i medeltal 30,4 kg och hade i medeltal formklass 7,4 (R- till R) och fettgrupp 8,0 (3). Under 2021 slaktades 189 500 lamm med en medelvikt på 19,7 kg, formklass 7,95 (R till R-) och fettgrupp 6,2 (2+ till 3-).

Tabell 3. Genomsnittligt kvalitetsutfall för får slaktade 2021 fördelat månadsvis.

Månad	Slaktvikt (kg)	Fettgrupp	Klass	Antal djur
Januari	29,1	8,1	7,2	1 381
Februari	30,4	8,3	7,6	1 019
Mars	33,1	8,7	7,7	1 140
April	33,4	9,0	8,1	1 241
Maj	33,8	8,5	8,2	1 663
Juni	32,1	7,8	7,7	1 559
Juli	30,6	7,9	7,5	1 614
Augusti	28,7	7,5	6,9	3 313
September	28,3	7,5	7,0	4 513
Oktober	28,4	7,5	6,9	4 705
November	28,4	7,6	7,2	4 876
December	28,1	7,5	7,1	3 031
Medelvärde	**30,4**	**8,0**	**7,4**	

Tabell 4. Genomsnittligt kvalitetsutfall för lamm slaktade 2021 fördelat månadsvis.

Månad	Slaktvikt (kg)	Fettgrupp	Klass	Antal djur
Januari	20,0	6,3	8,0	8 396
Februari	20,6	6,3	8,1	8 632
Mars	20,1	6,4	8,0	14 889
April	20,7	6,6	8,5	11 632
Maj	21,1	6,9	8,7	15 234
Juni	20,5	6,4	8,5	15 066
Juli	19,7	6,3	8,2	11 209
Augusti	19,4	5,9	7,9	15 531
September	18,8	5,8	7,4	25 883
Oktober	18,3	5,8	7,2	26 698
November	18,4	5,8	7,4	24 609
December	18,7	5,8	7,5	11 721
Medelvärde	**19,7**	**6,2**	**8,0**	

Djurhälsa i svenska grisbesättningar

Regelverken för läkemedelsbehandlingar är strikt. Både EU-lagstiftning och svensk lagstiftning samt föreskrifter från Jordbruksverket, Livsmedelsverket och Läkemedelsverket utgör regelverk för läkemedelsanvändning till djur. Normalt krävs att en veterinär i varje enskilt sjukdomsfall undersökt djuret eller djurgruppen innan läkemedel kan skrivas ut. Under vissa förutsättningar kan det göras undantag för grisar, nötkreatur och får, genom så kallad villkorad läkemedelsanvändning (ViLA) där särskilt utbildade djurhållare får ha vissa läkemedel hemma och själv behandla vissa specificerade symton efter instruktioner av en ansvarig veterinär. Uppföljning sker vid regelbundna veterinärbesök. Gård & Djurhälsans grisveterinärer arbetade under 2021 som ansvariga ViLA-veterinärer i drygt 350 grisbesättningar.

Vid läkemedelsbehandlingar av djur är det ett krav att föra journal över vilka behandlingar som gjorts. Djurhållarna för journal på gården. I besättningar som har villkorad läkemedelsanvändning genom Gård & Djurhälsan registreras alla behandlingar i det interna journalsystemet. Under 2021 bytte Gård & Djurhälsan journalsystem och uppgifter kan därmed vara inkompletta. Från journalsystemet skickas information om djursjukdata till Jordbruksverket. Ett urval av data har inom FarmStat exporterats för bearbetning och beräkningar. Alla resultat hanteras anonymt med hänsyn till skydd av personuppgifter.

De vanligaste behandlingsorsakerna hos grisar av olika ålder

I journalsystemet finns ofta flera tänkbara diagnoser för likartade sjukdomssymtom. Under den statistiska bearbetningen har diagnoserna grupperats till ett urval av samlingsdiagnoser. Grupperingen har gjorts av grishälsoveterinärer vid Gård & Djurhälsan. Antalet djur som fått olika diagnoser har beräknats. Ett djur kan ha fått olika kombinationer av behandlingar med flera preparat. Vissa poster har exkluderats eftersom de är profylaktiska rutinåtgärder, tex vaccinationer. Dessutom har behandling av treveckorsdiarré med toltrazuril exkluderat då de utförs som gruppbehandlingar och därmed inte är jämförbara. Behandlingar av dysenteri har exkluderats eftersom de ingår i det särskilda saneringsprojektet ”Nu ska skiten bort”.

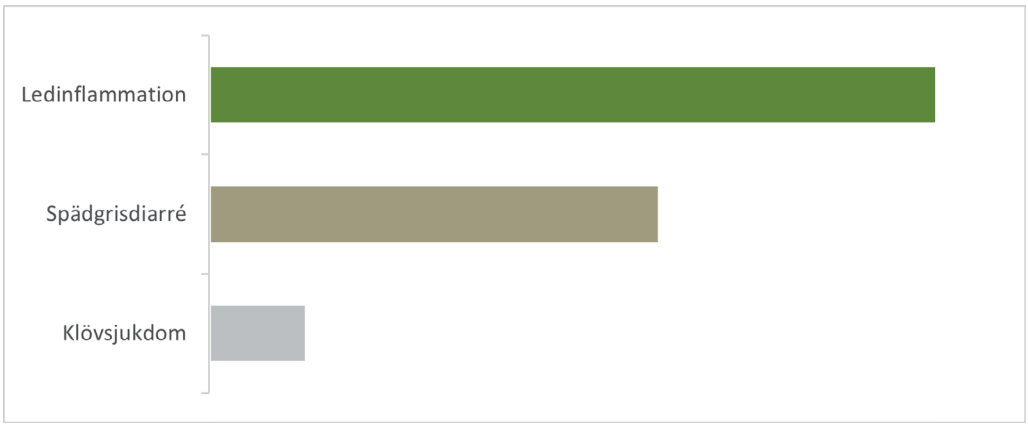
I figurerna på följande sida visas de inbördes relationerna mellan diagnoserna per åldersgrupp.

Smågrisar

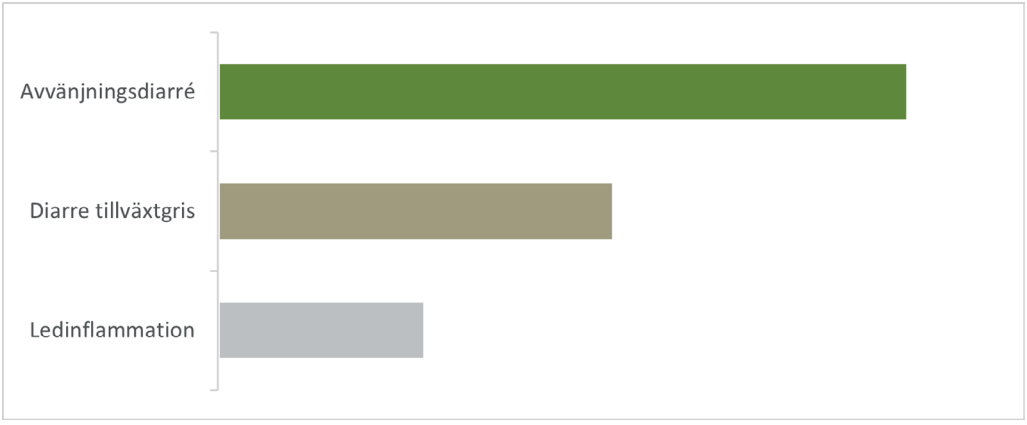
För ej avvanda smågrisar var ledinflammation den vanligaste behandlingsorsaken, följt av spädgrisdiarré och klövsjukdom. Vid behandling av ledinflammationer hos smågrisar var de mest använda substanserna bensylpenicillin och meloxicam.

Figur 7. Inbördes relation mellan behandlingsorsaker för ej avvanda smågrisar

Avvanda smågrisar

För avvanda smågrisar, upp till cirka 25 kg vikt var avvänjningsdiarré, det vill säga diarré under avvänjningsperioden (vanligen inom 2 veckor från avvänjningen), den vanligaste behandlingsorsaken. Därefter diarré av annan orsak samt ledinflammation. För avvänjningsdiarré användes för individuella behandlingar i första hand kombinationer av sulfonamider och trimetoprim.

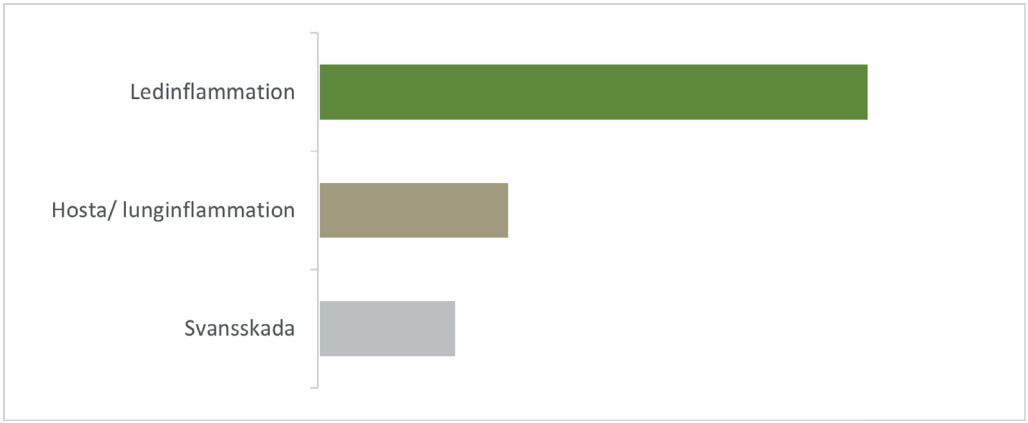

Figur 8. Inbördes relation mellan behandlingsorsaker för avvanda grisar (till ca 25 kg)

Slaktsvin/gyltor

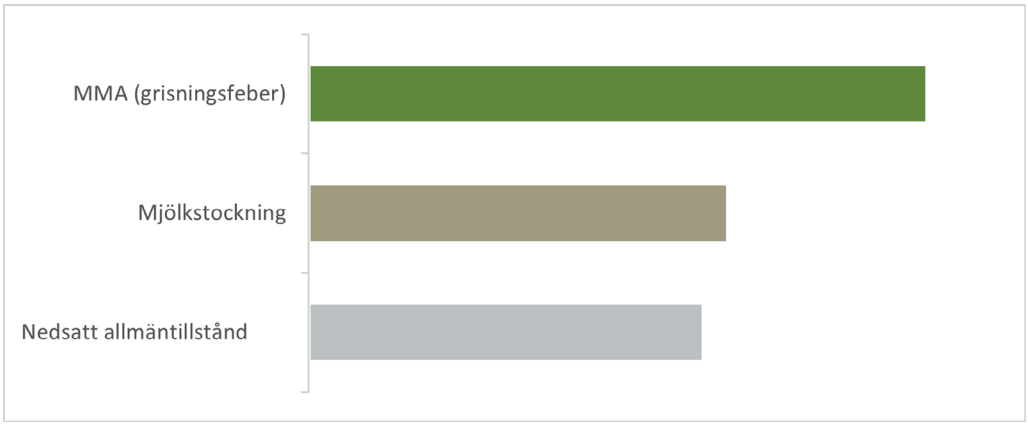
För slaktsvin/gyltor var ledinflammation den vanligaste behandlingsorsaken, följt av hosta/ lunginflammation och svansskada. Vid behandling av ledinflammationer hos slaktsvin eller gyltor var de mest använda substanserna bensylpenicillin och meloxicam.

Figur 9. Inbördes relation mellan behandlingsorsaker för slaktsvin/gyltor

Vuxna grisar

För vuxna grisar var akuta sjukdomstillstånd hos suggor kring grisning de vanligaste behandlingsorsakerna. De vanligaste substanserna som användes vid MMA hos suggor är kombinationer av sulfonamider och trimetoprim, meloxicam och oxytocin.

Figur 10. Inbördes relation mellan behandlingsorsaker för vuxna grisar

Produktionsresultat i svenska grisbesättningar

Bakgrund

WinPig är ett dataprogram som används för produktionsuppföljning på grisgårdar i Sverige. WinPig finns i ett stort antal länder och heter internationellt PigVision. Data från programmet samlas i en databas och ligger till grund för statistiska sammanställningar kring svensk grisproduktion. Varje år publiceras medeltal för de data som finns i WinPig databas. Alla resultat hanteras anonymt med hänsyn till skydd av personuppgifter.

Resultat WinPig sugg

Antalet producerade smågrisar per sugga och år ökade mellan 2020 och 2021, vilket förklaras av ett ökat antal levande födda tillsammans med en minskad smågrisdödlighet.

Tabell 5. Smågrisproduktion årsmedeltal från WinPig

	2020		2021	
	Medel	Bästa 25 %	Medel	Bästa 25 %
Medelantal suggor + gyltor	391	396	394	423
Producerade smågrisar per årssugga	27,5	30,7	27,7	31,1
Levande födda per kull	15,0	15,5	15,1	15,6
Avvanda per kull	12,4	13,3	12,5	13,5
Dödlighet födelse till avvänjning (%)	17,2	13,9	16,9	13,6
Improduktiva dagar	14,9	10,5	15,7	10,5
Grisningsprocent	86,9	90,9	86,9	91,0

Resultat Winpig slakt

Under 2021 ökade antalet slaktade grisar. Produktionsresultaten har förbättrats jämfört med 2020 och en ökad tillväxt ses trots en minskad foderförbrukning.

Tabell 6. Slaktgrisar årsmedeltal från WinPig

	2020	2021		
	Medel	Medel	Bästa 25 % på tillväxt	Bästa 25 % på foder
Antal omgångar	1 199	1 226		
Totalt antal slaktade	412 049	427 582	107 535	104 466
Köttprocent	58,6	58,6	58,2	58,6
Tillväxt, g/dag korrigerad	965	989	1 071	1 026
MJ NE per kg tillväxt, korrigerad	25,3	24,8	23,4	22,4
Dödlighet, %	1,7	1,7	1,5	1,4

Fyndkoder vid slakt av nötkreatur

Bakgrund

Alla djur som slaktas i Sverige kontrolleras före och efter slakt av Livsmedelsverkets personal på slakteriet. Vid besiktning av kropp och organ registreras förändringar enligt ett kodsystem. Det finns ett antal sjukdomskoder, som används vid besiktning av nötkreatur efter slakt.

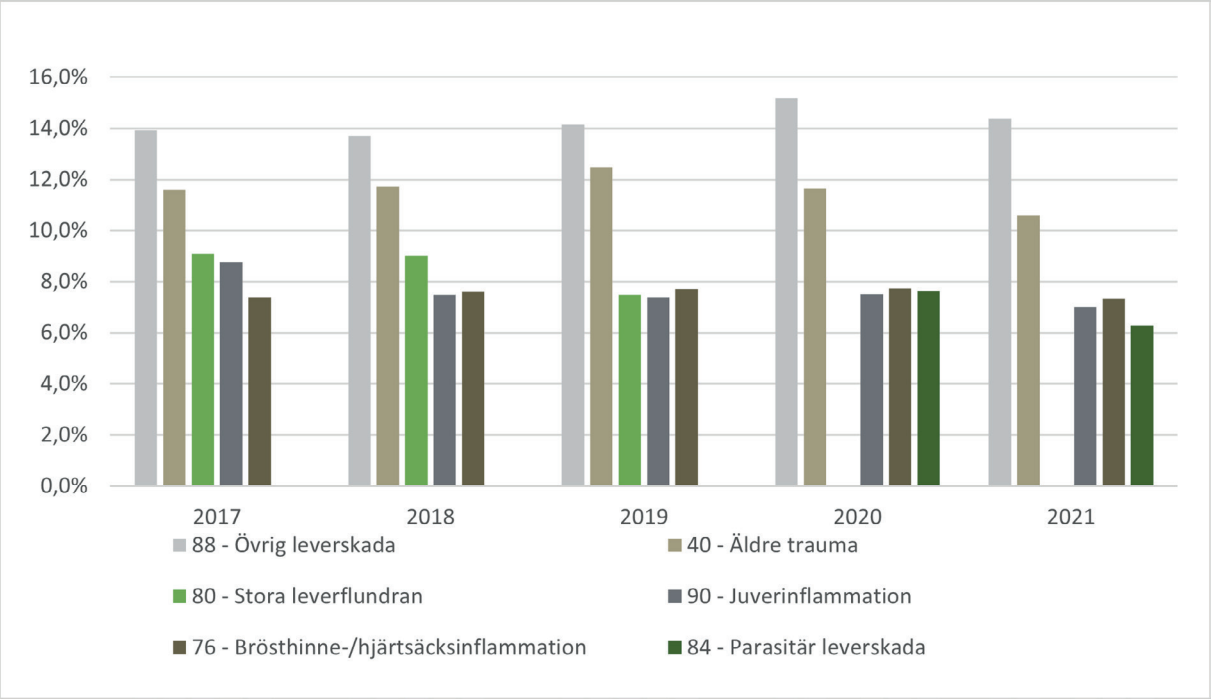
Förändringar som leder till att hela slaktkroppen och alla organ otjänligförklaras som livsmedel anges med en udda kod och andra förändringar anges med en jämn kod. För varje slaktkropp kan upp till fem olika koder anges.

Filer med information om slaktade djur och fyndregistreringar levereras till Gård & Djurhälsan veckovis från slakterier. Under 2021 fanns data från åtta slakteriföretag. I statistiken visas resultat för de två största kategorierna, kor och ungtjurar. I data för ungtjurar finns 133 763 djur, vilket representerar 91% av de slaktade djuren. För korna finns 79 543 djur, vilket motsvarar 86% av slakten. All statistik nedan baseras på dessa data. Fokus för dataanalysen är 2021 men för vissa trender har perioden 2017–2021 använts.

De vanligaste fynden vid slakt för perioden 2017–2021

Kor

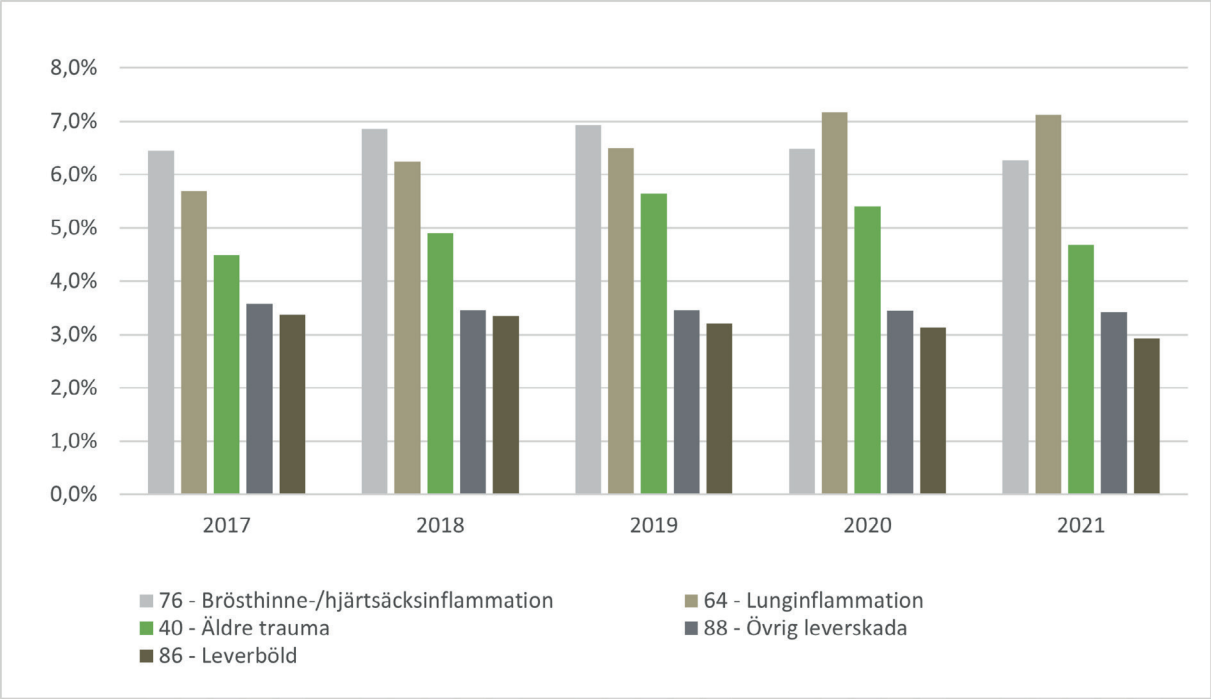
För kor är de vanligaste fynden under 2017–2019 kod 88 övrig leverskada (14–15%), kod 40 kroniskt trauma (11–12%), kod 80 stora leverflundran (7–9%), kod 90 juverinflammation (7–9 %) och kod 76 brösthinne-/hjärtsäcksinflammation (7–8%). Från 2020 blir kod 84 parasitär leverskada vanligare (6–8%) än kod 80 stora leverflundran och de vanligaste fynden förändras därmed.

Figur 11. De vanligaste fyndkoderna för kor 2017–2021

Ungtjurar

För ungtjurar är de vanligaste fynden under 2017–2021 kod 76 brösthinne-/hjärtsäcksinflammation (6–7%) kod 64 lunginflammation (6–7%), kod 40 äldre trauma (4–6%), kod 88 övrig leverskada (3–4%) och kod 86 leverböld (3 %)

Figur 12. De vanligaste fyndkoderna för ungtjurar 2017–2021

De vanligaste orsakerna till totalt otjänligförklarande

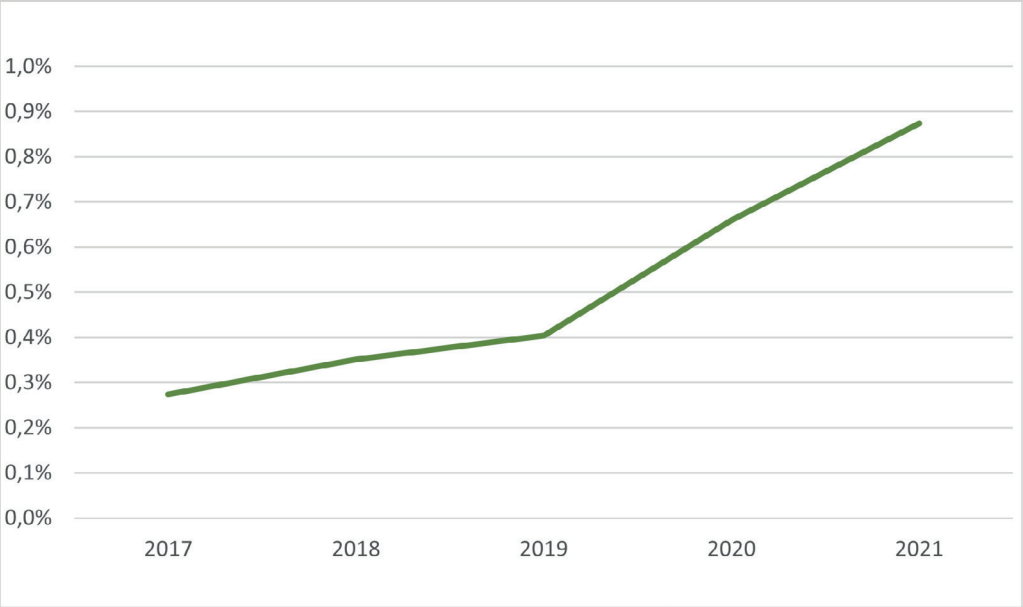
Djur som levereras till slakt ska vara friska. Vid besiktning efter slakt kan det dock hos en liten andel av djuren hittas sjukliga förändringar som gör att kött och organ inte ska användas som livsmedel.

Totalt otjänligförklarades under 2017-2021 0,4% av de ingående slaktade korna helt (1 603 av 408 443). De tre vanligaste orsakerna var septikemi (kod 19) , det vill säga allmänt spridd infektion (857 djur), endokardit (kod 91), det vill säga hjärtklaffsinflammation (219 djur) och utmärgling/avmagring (kod 47, 189 djur)

Totalt otjänligförklarades under 2017-2021 0,05% av de ingående slaktade ungtjurarna helt (326 av 658 474). De tre vanligaste orsakerna var septikemi det vill säga allmänt spridd infektion kod 19, 212 djur), tumörer (kod 25, 21 djur) och endokardit det vill säga hjärtklaffsinflammation (kod 91, 36 djur)

Parafilaria

Under 2021 fick Gård & Djurhälsan indikationer på att fler nötkreatur än tidigare fått anmärkning 54, parafilaria, vid slakt. Parafilaria är en parasit och den vuxna parasiten lever under huden på nötkreatur där den orsakar blödningar och missfärgningar med typiskt utseende (”grönt kött”). De förändrade delarna rensas bort vid behov och kött med förändringar kommer inte ut som livsmedel.

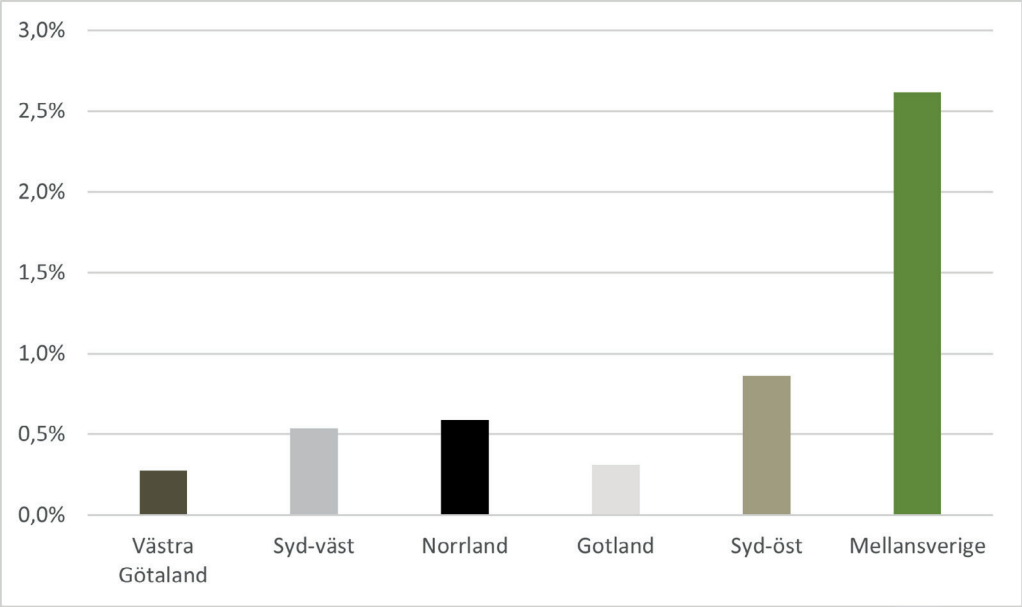

Figur 13. Andel nötkreatur med anmärkning 54 (parafilaria) vid slakt 2017–2021

Även om parasiten är ovanlig har andelen djur som får anmärkning för parafilaria ökat under åren 2017–2021. Under 2021 fick totalt 0,9 % av de ingående slaktade djuren kod 54.

Vid fynd av parafilaria skärs de förändrade delarna på slaktkroppen bort.
Under 2021 registrerades parafilaria som huvudfynd på 2 390 djur. Av dessa kasserades kött i registrerade mängder på 898 djur. I medeltal kasserades på dessa slaktkroppar 3,3 kg med en variation från 0 till 34 kg.

Det är sedan tidigare känt att förekomsten av parafilaria varierar inom landet och med utgångspunkt från leverantörens postadress var förekomsten avsevärt högre i Mellansverige än i andra delar av landet under 2021.

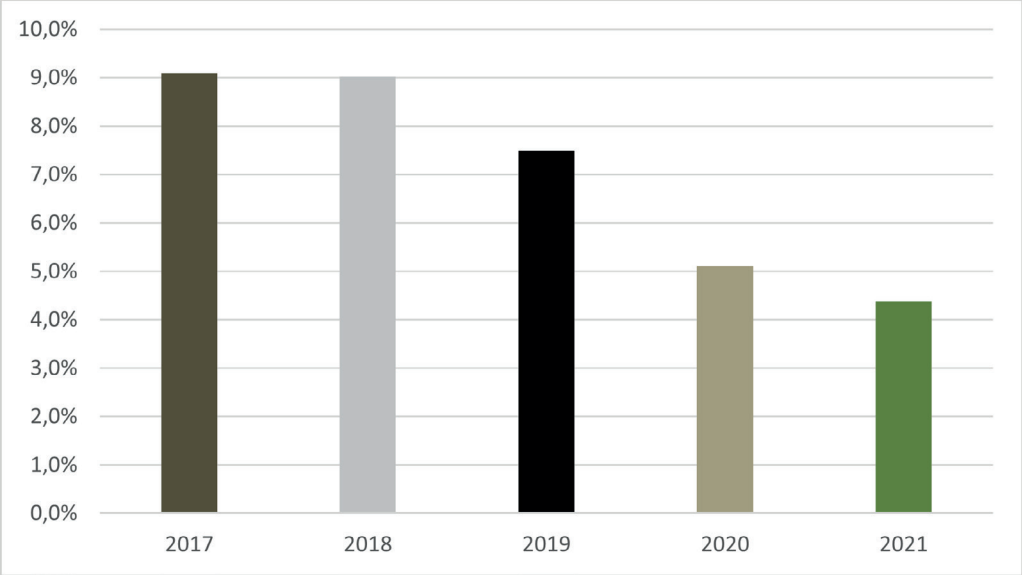
Figur 14. Andel nötkreatur med anmärkning 54 (parafilaria) vid slakt fördelat på regioner i Sverige 2021

Stora leverflundran, anmärkningar hos kor

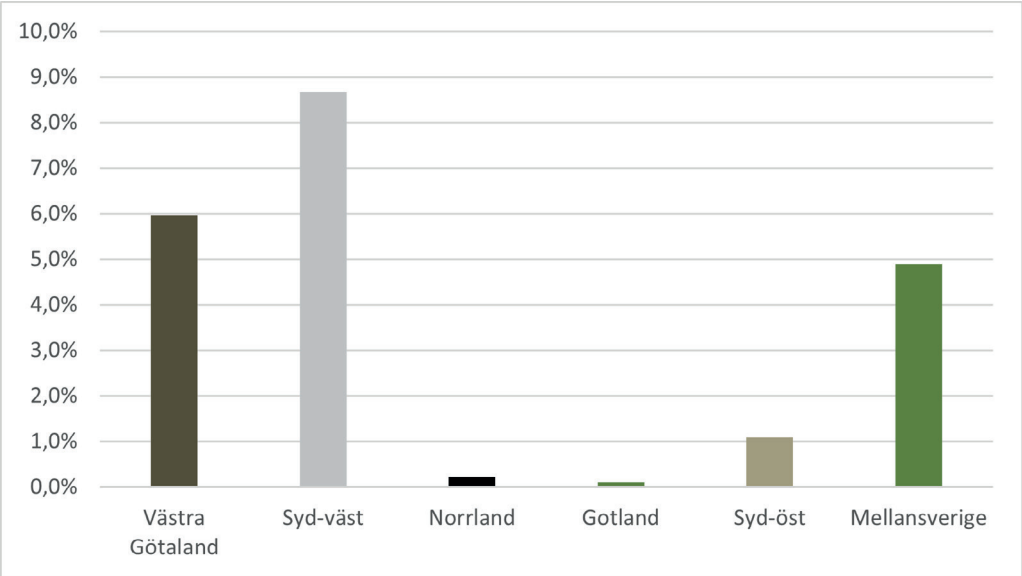
Stora leverflundran är en betesburen parasit där de vuxna parasiterna finns i levern hos de infekterade djuren. Parasiten gör att levern inte kan användas som livsmedel och kan i grava fall även ge symtom hos infekterade nötkreatur med till exempel avmagring. Sjukdomsregistreringar vid slakt är en viktig indikator på om parasiten finns i besättningen eller inte och kan till exempel utgöra underlag för beslut vid inköp av djur.

Förekomsten av anmärkningar hos kor har minskat under de senaste åren från 9% 2017 till 4% 2021.

Figur 15. Andel kor med anmärkning 80 (Stora leverflundran) vid slakt 2017–2021

Förekomsten varierar inom landet och den lägsta frekvensen av anmärkningar sågs 2021 för djur som levererats från Gotland (0,1 %) medan frekvensen är högre för djur som kommer från sydvästra Sverige (9%)

Figur 16. Andel kor med anmärkning 80 (stora leverflundran) vid slakt fördelat på regioner i Sverige 2021

Kvalitetsutfall för slaktade nötkreatur

Bakgrund

Gård & Djurhälsan sammanställer halvårsvis utfallet av alla nötkreatur som slaktats i Sverige. Sammanställningen baseras på avidentifierade uppgifter från Jordbruksverket.

Resultat

Sammanställningen visar att antalet slaktade kor har minskat mellan 2020 och 2021 från 98 736 till 92 011. Kvalitetsutfallet varierar mellan olika raser men medeltalet för vikt, fett och form är stabilt. För 2021 var medel för kvalitetsutfallet 336 kg slaktad vikt fett 7,6 (3- till 3) och formklass 4,5 (O till O-)

Sammanställningen av utfallet för ungtjurar visar att såväl antalet slaktade som kvalitetsutfallet är stabilt mellan åren, även om det finns stora skillnader mellan olika raser. För 2021 var medeltalen för slaktvikten 350 kg, fettgrupp 6,7 (2+ till 3-) och formklass 6,6 (O+ till R-)

Tabell 7. Genomsnittligt kvalitetsutfall för kor slaktade under 2021 fördelat rasvis. Medelvärde visas även för 2019 och 2020.

KO	Antal djur	Slaktvikt (kg)	Fettgrupp	Formklass
Aberdeen Angus	1 184	357,6	9,9	6,3
Blonde D'Aquitaine	135	427,1	6,7	8,1
Charolais	2 898	409,9	8,3	7,5
Hereford	4 235	364,2	10,1	6,2
Highland Cattle	305	227,8	7,6	4,5
Korsning/övriga raser	19 983	350,4	8,3	5,8
Limousin	549	381,3	8,3	8,0
Simmental	2 357	374,0	7,9	6,6
SLB	38 776	324,9	6,9	3,4
SRB	21 589	313,4	7,3	4,0
Medelvärde 2021		**336,1**	**7,6**	**4,5**
Medelvärde 2020		**330,1**	**7,6**	**4,4**
Medelvärde 2019		**327,0**	**7,7**	**4,5**

Tabell 8. Genomsnittligt kvalitetsutfall för ungtjurar slaktade under 2021 fördelat rasvis. Medelvärde visas även för 2019 och 2020.

UNGTJUR	Antal djur	Slaktvikt (kg)	Fettgrupp	Formklass
Aberdeen Angus	3 337	355,5	7,7	7,8
Blonde D'Aquitaine	424	374,0	5,1	10,0
Charolais	6 329	381,4	6,4	8,9
Hereford	9 953	349,4	7,8	7,4
Highland Cattle	110	225,5	4,6	5,2
Korsning/övriga raser	50 606	362,1	6,9	7,8
Limousin	1 890	370,0	6,4	9,5
Simmental	6 677	374,3	6,5	8,4
SLB	47 112	325,0	6,2	4,5
SRB	19 790	327,3	6,5	5,2
Medelvärde 2021		**350,4**	**6,7**	**6,6**
Medelvärde 2020		**341,0**	**6,7**	**6,4**
Medelvärde 2019		**341,2**	**6,8**	**6,4**

Sjukdomsövervakning och kontrollprogram genom Gård & Djurhälsan

Gård & Djurhälsan är en etablerad aktör inom djurhälsa och sjukdomsövervakning. Via anslagsmedel från Jordbruksverket och i enlighet med den nationella övervakningsplanen (NÖP) bedriver vi flera kontroll och övervakningsprogram. I ett kontrollprogram är det primära syftet att förebygga och bekämpa sjukdomar eller smittämnen, medan ett övervakningsprogram syftar till att övervaka förekomst av en sjukdom eller ett smittämne samt att snabbt kunna vidta åtgärder om prover som tas i övervakningsprogrammet blir positiva.

SJUKDOMSÖVERVAKNING

AD

Övervakning
Sedan 1996. Övervakningen ligger till grund för att upprätthålla nationell sjukdomsfrihet enligt EU-direktiv.

Utförande
Provtagning vid slakt

Resultat 2021
2 176 prover från 433 besättningar. Smitta har inte påvisats.

Senast påvisad
Aldrig påvisad efter att Sverige friförklarades 1996.

PRRS

Övervakning
Sedan 1998. Övervakningen ligger till grund för att Sverige, i enlighet med EU:s djurhälsolag kan ställa krav på sjukdomsfrihet när grisar förflyttas in i landet.

Utförande
Provtagning både i fält och på slaktade djur.

Resultat 2021
2 176 prover vid slakt och 644 prover från fält. Totalt från 471 besättningar. Smitta har inte påvisats.

Senast påvisad
Utbrott 2007 som bekämpades. Åter friförklarade 2008.

Paratuberkulos

Övervakning
Sedan 2004. Övervakningen ligger till grund för att Sverige, i enlighet med EU:s djurhälsolag, kan ställa krav på sjukdomsfrihet när nötkreatur förflyttas in i landet.

Utförande
Provtagning vid obduktioner av nötkreatur, får, getter, andra idisslare och kameldjur. Nötkreatur övervakas också via analyser av tankmjölksprover och blodprover uttagna vid slakt

Resultat 2021
2 534 serologiska prover från slakt och 288 tankmjölksprover 801 prover från obduktion av 278 djur. Smitta har inte påvisats

Senast påvisad
2005

Salmonella hos gris

Övervakning
Sedan 1995. Provtagning för salmonella i grisbesättningar är en del av de åtaganden som behövs för att uppfylla kraven enligt de av EU beviljade särskilda salmonellagarantierna

Utförande
Provtagning avseende salmonella sker en gång per år i livdjursproducerande besättningar och två gånger per år i suggpoolsnav. Vid varje provtagningstillfälle tas träckprover från 50 suggor.

Resultat 2021
Totalt 510 prover i 22 livdjursbesättningar och 14 suggpooler. Salmonella påvisades i en besättning.

Salmonella hos kalv

Övervakning
Sedan 1995. Provtagning för salmonella vid obduktion av kalvar är en del av de åtaganden som behövs för att uppfylla kraven enligt de av EU beviljade särskilda salmonellagarantierna

Utförande
Provtagning i samband med obduktion av nötkreatur upp till 15 månaders ålder.

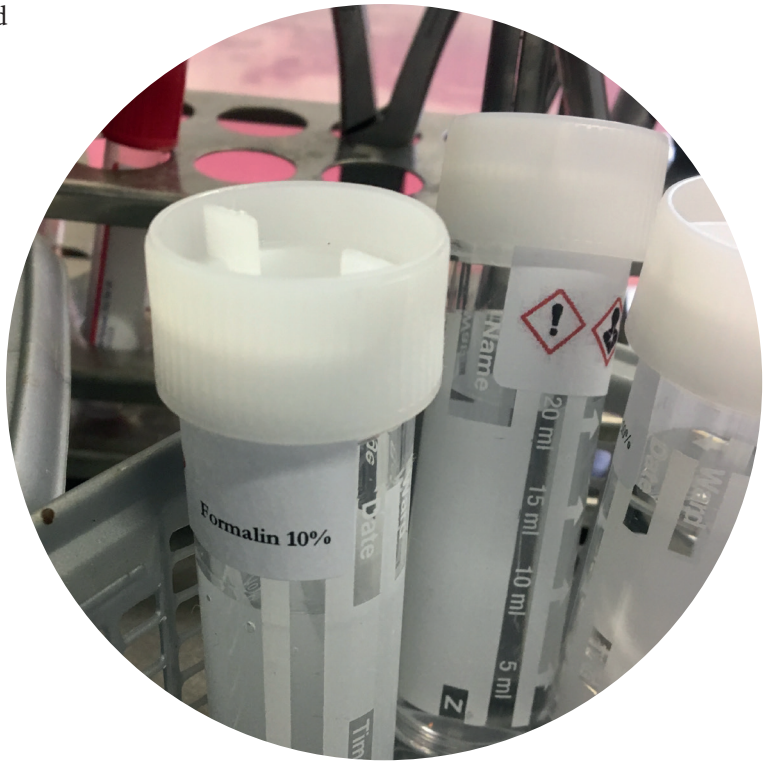
Resultat 2021
370 djur har provtagits.
Tre har varit positiva.

Nationella obduktionsverksamheten

Utförande
Obduktionsverksamheten är ett viktigt verktyg för att samla in prover som skickas för analys avseende reglerade allvarliga smittsamma sjukdomar och därmed bidra till den nationella övervakningen. För djurägare och veterinärer är verksamheten en ovärderlig hjälp för att ställa rätt diagnos och därmed kunna åtgärda och förebygga sjukdom i primärproduktionen.

Resultat 2021
Totalt obducerades 1 902 djur varav 373 grisar 655 nöt, 253 får, 20 getter, 9 hjortar, 523 fjäderfän, 15 exotiska idisslare, 54 renar och 2 andra djur.

Totalt diagnosticerades 95 fall av anmälningspliktiga sjukdomar genom obduktion.

KONTROLLPROGRAM

Maedi-Visna/ CAE-programmet

Programmet är ett kontrollprogram för sjukdomarna maedi visna (MV) hos får och caprin artrit encefalit (CAE) hos get

Startade
1993 för MV, 1998/99 för CAE.

Utförande
Friförklaring på besättningsnivå kräver fleråriga provtagningar av besättningens djur samt deklaration av besättningskontakter.

Resultat 2021
Ca 8 000 blodprover har analyserats för MV/CAE. Smitta konstaterades hos 25 djur i fem besättningar. I slutet av året var 3 518 besättningar anslutna till kontrollprogrammet.

Senast påvisad
Påvisas årligen.

Maedi-Visna/Cae
PROGRAMMET

Klövkontrollen

Programmet omfattar kontroll och certifiering för frihet från fotröta, samt övervakning för förekomst av smittsam digital dermatit hos får (CODD).

Startade
2009.

Utförande
För att bli certifierad inom programmet undersöker en specialutbildad veterinär klövarna på djuren i besättningen och provtagning utförs.

Resultat 2021
270 prover från 76 besättningar har analyserats. Fotröta har påvisats i 2 besättningar. 385 besättningar är anslutna till programmet.

Senast påvisad
Fotröta påvisas årligen. CODD har inte påvisats i Sverige vare sig före eller efter 2019 och 2020 då sjukdomen påvisades i två besättningar.

Klövkontrollen

KONTROLLPROGRAM

Smittsäkrad besättning Gris

Ett smittskyddsprogram som förebygger och minskar risken för att smitta förs in till grisgårdar, sprids inom gårdarna eller till andra gårdar.

Startade
2016.

Utförande
Programmet har två nivåer, Grund och Spets.
Anslutna gårdar får regelbundna besök av veterinär där man följer upp kontrollpunkter för bland annat inköp och försäljning av djur, smittskydd inom gården, kontakt med andra besättningar, samt smittskyddsamråd innan ombyggnation. För Spets-nivån omfattar programmet även genomgången smittskyddsutbildning för djurhållaren.

Resultat 2021
433 besättningar är anslutna till Grund.
182 besättningar är anslutna till Spets.

SMITTSÄKRAD BESÄTTNING GRIS

ParaTb-programmet

Målet med programmet är att kontrollera förekomst av paratuberkulos hos nötkreatur och att upprätthålla en paratuberkulosfri avelsbas.

Startade
1998.

Utförande
Programmet bygger på att två årliga blodprov tas på alla besättningens djur över två års ålder.
Efter två årliga negativa besättningsprov nås högsta status (A-status).

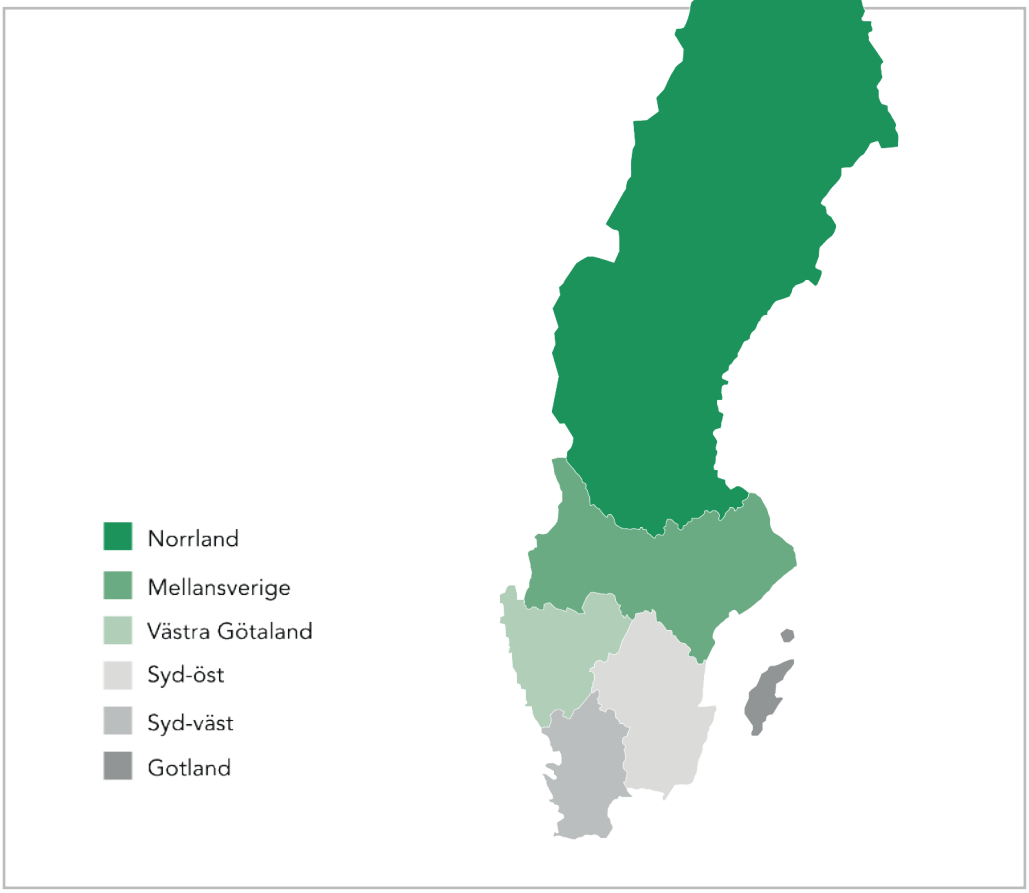
Resultat 2021
464 besättningar var anslutna till programmet.

Senast påvisad
Paratuberkulos påvisades senast 2005.

Paratuberkulos PROGRAMMET

Förklaringar

Figur 17. Regionindelning Sverige

Tabell 9. Översättningstabeller kvalitetsutfall vid slakt

Fettgrupp	
Siffra	Fettgrupp
1	1-
2	1
3	1+
4	2-
5	2
6	2+
7	3-
8	3
9	3+
10	4-
11	4
12	4+
13	5-
14	5
15	5+

Formklass	
Siffra	Formklass
1	P-
2	P
3	P+
4	O-
5	O
6	O+
7	R-
8	R
9	R+
10	U-
11	U-
12	U+
13	E-
14	E
15	E+

FRISKA DJUR GER VÄLMÅENDE GÅRDAR • FRISKA DJUR GER VÄLMÅENDE GÅRDAR •

Utvalda publikationer av medarbetare på Gård & Djurhälsan (2020–2021)

FAO. 2020. Tackling antimicrobial use and resistance in dairy cattle: Lessons learned in Sweden. Rome. Editors: Magnusson U., Eklund G. Contributors: Lindal E., North M., Åhl K., Pedersen K., Persson Y., Persson Waller K., Sternberg LewerinS., Nordéus K., Nyman A., ***Jonasson A****.* *https://doi.org/10.4060/cb2201en*

Andersson E., Frössling J., ***Westin R.****, Algers B., Gunnarsson S. (2020). Associations between litter size and medical treatment of sows during farrowing and lactation, Acta Agriculturae Scandinavica, Section A — Animal Science, 69:3, 176-182, DOI: 10.1080/09064702.2020.1779800*

Båge R., Jacobson M., Dione M., Gertzell E., Genfors E., Henry Kiara H. ***König U****., Rajala E., Ström-Hallenberg G., Wieland B., Magnusson U. (2020). A practical guide to herd health management in pigs, dairy and small ruminants. https://cgspace.cgiar.org/bitstream/handle/10568/110502/herdHealthManagement_guide.pdf?sequence=5*

Bernhard M.*, Frosth, S.* ***König U*** *(2021). First report on outbreaks of contagious ovine digital dermatitis in Sweden. Acta Vet Scand 63, 29. https://doi.org/10.1186/s13028-021-00595-x*

Gertzell E., Magnusson U., Ikwap K., Dione M., Lindström L., ***Eliasson-Selling L.****, Jacobson M. (2021). Animal health beyond the single disease approach – A role for veterinary herd health management in low-income countries? Research in Veterinary Science 136, 453-463 https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S0034528821000928*

Hodnik JJ., Acinger-Rogić Ž., Alishani M., Autio T., Balseiro A., Berezowski J., ... ***Schwan E.****, et al. (2021). Overview of Cattle Diseases Listed Under Category C, D or E in the Animal Health Law for Which Control Programmes Are in Place Within Europe. Frontiers in veterinary science, 849. https://doi.org/10.3389/fvets.2021.688078*

Hurri E., Ohlsson A., ***Jonasson A.*** *(2021). Låt oss mota Bovis i grind. Svensk Veterinärtidning 1, 26–28. https://www.gardochdjurhalsan.se/mycoplasma-bovis-i-svensk-veterinartidning/*

Höglund J., Carlsson A., ***Gustafsson K.*** *(2021). Effects of lambing season on nematode faecal egg output in ewes. Veterinary Parasitology: Regional Studies and Reports, 26, 100633.*

Höglund J., Enweji N., ***Gustafsson K.*** *(2020). First case of monepantel resistant nematodes of sheep in Sweden. Veterinary Parasitology: Regional Studies and Reports, 22, 100479.*

Landquist B., Woodhouse A., Axel-Nilsson M., Sonesson U., Elmquist H., Velander K., ... ***Eriksson I.****, et al. (2020). Uppdaterad och utökad livscykelanalys av svensk grisproduktion. RISE Rapport; 2020:59*

Welling V.*, Lundeheim N., Bengtsson B. (2020). A Pilot Study in Sweden on Efficacy of Benzylpenicillin, Oxytetracycline, and Florfenicol in Treatment of Acute Undifferentiated Respiratory Disease in Calves. Antibiotics 9(11):736. https://doi.org/10.3390/antibiotics9110736*

Källor

https://www.gardochdjurhalsan.se/kvalitetsutfall/

https://jordbruksverket.se/om-jordbruksverket/jordbruksverkets-officiella-statistik/jordbruksverkets-statistikrapporter/statistik/2022-07-05-jordbruksstatistisk---sammanstallning-2022

https://www.gardochdjurhalsan.se/winpig/medeltal-och-topplistor/medeltal-suggor/

https://www.gardochdjurhalsan.se/winpig/medeltal-och-topplistor/medeltal-slaktgrisar/

https://www.gardochdjurhalsan.se/kvalitetsutfall/

https://www.livsmedelsverket.se/foretagande-regler-kontroll/regler-for-livsmedelsforetag/slakteri-stycknings-och-vilthanteringsanlaggning/sjukdomskoder

https://statistik.sjv.se/PXWeb/pxweb/sv/Jordbruksverkets%20statistikdatabas/

https://www.livsmedelsverket.se/foretagande-regler-kontroll/regler-for-livsmedelsforetag/slakteri-stycknings-och-vilthanteringsanlaggning/sjukdomskoder

Gård&Djurhälsan

FRISKA DJUR GER VÄLMÅENDE GÅRDAR

www.gårdochdjurhälsan.se